Dinsdag, 24 November 1942 DAGBLAD 59ste Jaargang, No. 8762

AMIGOE DI CURAÇAO

Dit blad verschijnt dagelijks (behalve 's Zondags)
Abonnementsprijs voor het Gebiedsdeel
ƒ 1.50 per maand [Aruba ƒ 2.—] bij vooruitbetaling.
Afzonderlijke nummers ƒ 0.10.

Adm.: Tel. 1550. Redactie Tel. 1858.
Hoofdredacteur: Dr. JOH. HARTOG
Spreekuur van de Redactie 16—18 uur.
Bureaux: Conscientiesteeg 27—29.
Adres: Postbus 80, Willemstad.
Uitgeefster: Paulus-drukkerij.

Kantoor Verenigde Staten: M. D. BROMBERG & Asso. Inc.
19 to 25 West 44th Street, New York N. Y.
Kantoor voor Redactie en Administratie Aruba:
J. E. CROES, Postbus 14, Nassaustraat, Oranjestad, Telef. 38

Prachtige Russische successen.

Het offensief der Sovjets rolt voort.

Nog 12.000 nazies gedood; 11.000 gevangen.

SPECIAAL RUSSISCH COMMUNIQUÉ.

Russisch offensief maakt voortgang.

Een speciaal Russische bekendmaking luidt als volgt:

„Onze opmars wordt voortgezet. Op 23 November zetten onze troepen hun opmars voort ten Noord-Westen van Stalingrad. Zij vorderden 10 tot 20 kilometer en bezetten de steden Tsjernysjevkaya, Perelazynsky en het dorp Podobyevky.

Ten Zuiden van Stalingrad maakten onze troepen 15 tot 20 kilometer voortgang en bezetten de steden Seyutova en Aksai. Op 23 November werd het aantal gevangenen opgevoerd met 11.000.

Het totale aantal gevangenen is thans 24.000. Tegen het einde van 23 November omvatte onze buit 556 kanonnen, 2826 lorries, 1200 spoorwegwagons, 2625 machinegeweren, 32 vliegtuigen in uitstekende conditie en 35 tanks in uitstekende conditie. Een grote hoeveelheid van andere wapenen en militaire voorraden is nog niet geteld. Wij vernielden 70 vliegtuigen, 157 tanks en 186 kanonnen. Op 23 November liet de vijand 12.000 dode officieren en manschappen op het slagveld liggen" (Moskou, (AP) 23.11).

RUSSISCH MIDDAGCOMMUNIQUÉ.

Het Russische middagcommuniqué luidt als volgt: „In de nacht van 23 op 24 November zetten onze troepen hun succesrijk offensief ten Noord-Westen en ten Zuiden van Stalingrad voort in dezelfde richting als tevoren.

In het fabrieksgebied van Stalingrad verdreven onze eenheden de Duitsers uit 17 blokhuizen en doodden zij 250 Hitlerieten. Tevens werden hier 2 kanonnen, 12 machinegeweren, 25 tommygeweren en 120 geweren met ammunitie veroverd.

Ten Noord-Westen van Stalingrad rukten onze troepen met succes voort en verpletterden zij hierbij de vijandelijke weerstand. Het offensief ontwikkelend, bezetten onze eenheden een aantal bewoonde plaatsen.

De manschappen van een afdeling ontwrichtten 9 vijandelijke tanks en veroverden 7 kanonnen, een ammunitie-depot, een draadloos station en ander oorlogsmateriaal. In een andere sector werden 13 Duitse tanks ontwricht of in brand gezet. Gevangenen werd gemaakt, waarvan het aantal wordt vastgesteld.

Een afdeling van het Rode leger brak door in een bewoonde plaats, die door den vijand was bezet. De aanval was zo onverwacht, dat de Hitlerieten niet in staat waren de defensie te organiseren. De manschappen van het Rode leger doodden ongeveer 1000 Duitse officieren en manschappen en vernielden 70 lorries en 25 vliegtuigen op een vliegveld nabij de bewoonde plaats.

Ten Zuiden van Stalingrad zetten onze troepen met succes hun offensieve gevechten voort. Een afdeling doodde 850 vijandelijke officieren en manschappen en veroverde 35 kanonnen, 19 lorries en 49 zware en lichte machinegeweren. 520 Vijandelijke officieren en manschappen werden gevangen genomen. Onze tankbestuurders achtervolgden de terugtrekkende Hitlerieten en vernielden 14 Duitse tanks, 28 lorries en 8 kanonnen. Oorlogsmateriaal werd veroverd.

Ten Zuid-Oosten van Naltsjik leverden de Sovjet-troepen gevechten van plaatselijk belang.

Ten Noord-Oosten van Tuapse sloeg een Sovjet-detachement vijandelijke tegenaanvallen af en werden de Hitlerieten verdreven van een versterkt punt. In een sector aan het Noordwestelijk front bezette een onzer detachementen nog een vijandelijk weerstandspunt" (Moskou, (AP) 24.11)

EEN OVERZICHT VAN „PRAVDA".

„Pravda" gaf het volgende résumé van de strijd voor Stalingrad:

„Een strijd, die zijn weerga niet vindt in de wereld-geschiedenis woedt voor bijna 3 maanden in het gebied van Stalingrad. De vijand bracht bij Stalingrad tientallen van zijn beste divisies alsmede duizenden tanks en vliegtuigen.

De Hitler-bandieten waren van plan Stalingrad met hun tanks te verpletteren. In het verloop van twee maanden strijd verloren zij evenwel 800 pantser machines tegen de stadswallen. De Duitsers waren van plan zich met bommen een weg te banen in Stalingrad. In twee maanden tijds verloren zij evenwel meer dan 1000 vliegtuigen op de steppen van de Wolga. De Duitsers trachtten door het geweld van hun divisies de verdedigers van Stalingrad in de Wolga te doen zinken, doch in twee maanden begroeven zij meer dan 100.000 hunner officieren en manschappen. Het is niet zonder reden, dat de Duitse onder-officier Erich Mueller, die ten Noord-Westen van Stalingrad gedood werd, in zijn dagboek optekende: „De weg naar Stalingrad zou de weg des doods genoemd kunnen worden." De verdedigers van Stalingrad vochten in de vaste overtuiging, dat zij niet alleen de stad kunnen behouden, doch evengoed de Hitler-horden van de Wolga kunnen verdrijven. In zijn dagorder op 7 November zeide Jozef Stalin, de Sovjet-commissaris van defensie, dat de dag niet verre is, dat de vijand het gewicht van de nieuwe slagen van het Sovjet leger zou ondervinden; thans voelen de Hitler-horden het gewicht van de eerste nieuwe slagen" (Moskou, (AP) 23.11).

DE KRACHT VAN HET RODE LEGER.

In een commentaar op de „grote nederlaag" van de Duitsers ten Noord-Westen van Stalingrad zeide „Pravda": „Het uur der wrake is bij Stalingrad geslagen.

Deze laatste nederlaag van het Duitse leger toont, dat het Rode leger niet alleen de kracht heeft om de vijandelijke plannen te verijdelen, doch om hem volkomen te vernietigen" (Moskou, (AP) 23.11).

DE FRANSE VERLIEZEN IN DE OPERATIES TEGEN DE GEALLIEERDEN.

De radio van Marokko zeide, dat volgens de officiële lijst 490 Fransen werden gedood van 8 tot 10 November gedurende de periode van de Geallieerde operaties tegen de Franse strijdkrachten in Noord-Afrika. Het aantal gewonden bedraagt 969, waaronder 72 officieren. Onder de gedoden bevonden zich 59 officieren (Londen, (AP) 23.11).

ITALIANEN IN HET ZUIDEN VAN TUNIS TERUGGEDREVEN.

De radio van Marokko deelde mede, dat een Britse colonne Italiaanse strijdkrachten in het Zuiden van Tunis ontmoet heeft en haastig tot de terugtocht dwong. Overigens zijn de activiteit beperkt zijn tot algemene verkenningen (Londen, (AP) 23.11).

DUITSERS VALLEN ALGIERS AAN.

De Duitsers hebben Algiers vannacht bij tussenpozen een uur lang aangevallen. Dit was hun derde aanval in even zovele nachten op de stad en omgeving. De afweerkanonnen waren in werking tegen de Nazie-vliegtuigen. Vroeger in de nacht kwamen de kanonnen tweemaal in actie tegen de hoogvliegende toestellen. Men gelooft, dat deze aanvallers Duitse verkenningsvliegtuigen waren (Algiers, vertraagd, (AP) 22.11).

VAN HET FRANSE HOOFDKWARTIER IN NOORD-AFRIKA.

De radio van Marokko zond het volgende communiqué uit van het Franse Algemene Hoofdkwartier in Noord-Afrika. „Vijandelijke infiltraties ontwikkelden zich langs het gehele front tussen Gafsa en Kairouan. Vijandelijke troepen, die doordrongen in de oasis van Gafsa werden verdreven door een ogenblikkelijke tegenaanval van onze troepen, gesteund door Geallieerde troepen. Enkele gevangenen bleven in onze handen" (Londen, (AP) 23.11).

HET NOORDAMERIKAANSE LEGER-COMMUNIQUÉ.

Het Noordamerikaanse leger-communiqué No. 248 luidt als volgt:

„**Noord-Afrika:** Een concentratie van Britse en Noordamerikaanse troepen in het Oostelijk gebied heeft volgens het plan voortgang. Het treffen, dat op verschillende punten plaats had, was van geringe omvang. Bij een ontmoeting werden echter 40 gevangenen gemaakt.

2. De Geallieerde gevechtsvliegtuigen voerden offensieve vluchten uit boven Tunis en droegen aldus zorg voor de dekking van onze strijdkrachten. Op 20 en 21 November vernietigden de gevechtsvliegtuigen 9 vijandelijke machines, behalve die, waarvan reeds melding is gemaakt. De Royal Airforce viel de dokken en de vijandelijke scheepvaart bij Bizerte aan.

3. Generaal Emile Bethouart heeft zich aan het Geallieerde Hoofdkwartier gemeld als de verbindingsofficier tussen Generaal Henri H. Giraud en den Geallieerden Opperbevelhebber" (Washington, (AP) 23.11).

ALGIERS DOOR ASVLIEGTUIGEN AANGEVALLEN.

De radio van Algiers deelde mede, dat bommenwerpers van de As gisterenavond Algiers voor de dertiende maal aanvielen. Bommen werden geworpen in verscheidene delen van de stad en in het biezonder werd een hospitaal beschadigd. Verschillende mensen werden gedood. Hieraan werd toegevoegd, dat vliegtuigen van de As nog een aanval in de morgen deden, doch dat de resultaten hiervan nog niet bekend zijn (Londen, (AP) 23.11).

BONE, BOUGIE EN ALGIERS GEBOMBARDEERD.

De radio van Vichy deelde mede, dat de Geallieerde havens Bone, Bougie en Algiers in de afgelopen nacht hevig gebombardeerd werden (Londen, (AP) 24.11).

15 NAZIE-VLIEGTUIGEN VERNIELD.

Gemeld wordt, dat Vliegende Forten van het Noordamerikaanse leger en Liberators 15 nazie-gevechtsvliegtuigen hebben vernield bij de geslaagde aanval op de Duitse duikbotenbasis te Saint Nazaire (Londen, (AP) 23.11).

SAINT NAZAIRE AANGEVALLEN.

Officieel wordt medegedeeld, dat bommenwerpers van het Noordamerikaanse leger met steun van gevechtsvliegtuigen der Royal Airforce hedenmiddag de vijandelijke duikbotenbasis te Saint Nazaire hebben aangevallen (Londen, (AP) 23.11).

BELGEN VAN EUPEN EN MALMEDY IN DIENST VAN DUITSLAND GEROEPEN.

Het Belgische nieuwsagentschap deelde mede, dat alle lichamelijk geschikte mannen in de cantons van Eupen en Malmédy, welke bij het Reich werden ingelijfd na de verovering van België, door de Duitsers onder de wapenen werden geroepen.

Het agentschap deelde ook mede, dat 2 burgemeesters werden gedood, die door de nazies in België werden benoemd. Zij zijn Charles Henault van Verviers en Jules Jasper van Sart. Beiden werden doodgeschoten door onbekende aanranders (Londen, (AP) 23.11).

Het nieuws van vandaag.

Daar gaan de nazies! De Russen zitten hun op de hielen. Van Stalingrad, dat Hitler beloofd had te zullen nemen, ontstond de vloedgolf van Russische wapenen, die zich op de Duitsers en hun trawanten stortte ten Noord-Westen en ten Zuiden van de belangrijke stad aan de Wolga. Nadat een communiqué van gisteren meldde, dat 15.000 vijandelijke officieren en manschappen het leven verloren en 13.000 anderen gevangen werden, kwam gisterenavond een nieuw speciaal communiqué uit Moskou, dat de dood meldde van nog 12.000 Hitlerieten en de gevangenneming van 11.000. Dan is er nog een Russisch communiqué van hedenmorgen, waaruit blijkt, dat nog duizenden nazies werden gedood of gevangen genomen, terwijl het aantal gevangenen van de afgelopen nacht nog niet kan worden vastgesteld.

De nazies bij Stalingrad zitten in een hachelijke positie. In de stad zelf worden zij al teruggedreven, maar als zij omsingeld worden zal Duitsland zijn grootste verlies van de oorlog in Rusland lijden.

In Libye gaan de Britten verder vooruit en de nazies terug. Agedabia viel gisterenmorgen en ook Jalo werd door de Geallieerde troepen bezet. Volgens de radio van Marokko wordt nu reeds gevochten op 50 kilometer ten Westen van Agheila. Het is de vraag of de troepen van de As hier zullen trachten om stand te houden, aangezien Radio-Berlijn mededeelde, dat de strook woestijn in Libye van minder belang is dan het bruggehoofd in Tunis. Daar schijnen de gevechten gestadig toe te nemen en vooral de luchtactiviteit wordt opgevoerd. De Luftwaffe bombardeerde in de nacht de havens in Algerië en de Geallieerden antwoorden met aanvallen op de vijandelijke vliegvelden en scheepvaart.

Deze activiteiten worden evenwel overschaduwd door het belangrijker nieuws, dat geheel Frans West Afrika zich heeft gesteld onder de orders van Admiraal Jean François Darlan, die met de Geallieerden samenwerkt. Zo men weet ligt in Frans West Afrika de belangrijke basis Dakar, welke steeds een bedreiging is geweest voor het Westelijk Halfrond sedert de Fransen in 1940 voor de Duitsers capituleerden. Welke andere voordelen Frans West Afrika voor de Geallieerden meebrengt vinde men in een telegram op blz. 1.

Op het Westelijk Halfrond kwamen de Verenigde Staten intussen tot een nieuwe regeling met den Fransen Admiraal Robert over de Franse gebieden in het Caraïbische gebied, waaronder Martinique, Guadeloupe en Frans Guyana. Biezonderheden van deze regeling werden niet bekend gemaakt (blz. 3).

Op blz. 4 staat een interessant artikel van Professor Doctor Johannes A. Veraart over het „Geld- en Bankwezen", dat in zeer bevattelijke stijl een inzicht geeft in dit zo moeilijk probleem.

Frans West-Afrika plaatst zich onder Darlan

Grootste bloedloze overwinning voor de Geallieerden.

FRANS WEST AFRIKA STELT ZICH ONDER DARLAN.

De Canadese Omroep Maatschappij deelde mede, dat haar luisterpost een bekendmaking van Radio-Dakar heeft opgevangen, waarin werd gezegd, dat de Franse Gouverneur van Dakar het militaire commando heeft geplaatst onder Admiraal Jean Darlan. De bekendmaking werd gedaan in naam van het Gouvernement van Dakar. Admiraal Darlan, eens een van de meest vooraanstaande mannen in Vichy, werkt samen met de Geallieerden in Noord-Afrika (Ottawa, (AP) 23.11).

VERKLARING VAN ADMIRAAL DARLAN.

Van Franse radio-uitzendingen:

De volgende bekendmaking, gelijk door Vichy opgevangen, werd door Admiraal Jean François Darlan voor de radio van Algiers gedaan:

„Inwoners van Frans Afrika. Ik heb hedenavond goed nieuws te melden: Frans West Afrika heeft zich vrijwillig onder mijn orders gesteld. Daarom blijft Frans West Afrika trouw aan den persoon van den Maarschalk (Darlan houdt vol, dat hij optreedt onder Pétains gezag).

De Hoge Commissaris van Frankrijk in Frans Æquatoriaal Afrika, Gouverneur Generaal Boisson en Generaal Barreau, Opperbevelhebber van de land-, zee- en luchtstrijdkrachten, hebben zich alzo gevoegd bij de eminente leiders — de Generaals Giraud en Nogues en Gouverneur Generaal Chatel. Inwoners van Frans West Afrika: Wij zijn op de goede weg. Volgt mij met discipline. Leve Frankrijk!"

[Frans West Afrika omvat de strategische haven Dakar nabij de meest Westelijke bult van Afrika's Atlantische kust. In het gebied van Frans West Afrika ligt het grootste deel van het Franse Imperium met een oppervlakte van 4.702.539 vierkante kilometer. Het omvat behalve Dakar: Senegal, Frans Guinea, de Franse Soedan, Dahomey, de Ivoorkust, Mauretania en Niger. De bevolking is 15 millioen groot. — Red.] (Vichy, (AP) 23.11).

FRANS WEST AFRIKA VOOR DE GEALLIEERDE ZAAK GEWONNEN.

Aflred Wall seint uit Londen:

Admiraal Jean François Darlan, het vroegere Defensie-hoofd van Vichy, die naar de Geallieerden overging drie dagen nadat de Noordamerikaanse en Britse expeditie in Noord Afrika landde, maakte door de radio van Algiers bekend, dat Dakar en geheel Frans West Afrika thans onder zijn commando staan. „Frans West Afrika heeft zich vrijwillig onder mijn orders gesteld", zeide hij. De Geallieerden schenen aldus een bloedloze overwinning te hebben behaald, welke niet alleen de meest gevaarlijke en machtige bedreiging van de As voor het Westelijk Halfrond verwijderde, doch ook ter beschikking van de Geallieerden grote hulpbronnen van inlandse mankracht plaatsten en een groot strategisch gebied, dat Noord-Afrika verbindt met het gebied van de Strijdende Fransen in het hart van het werelddeel.

De uitzending van Algiers volgde enkele uren na een uitzending uit Dakar, welke werd gehoord door de Canadese Omroep Maatschappij en waarin werd bekend gemaakt, dat de Franse Gouverneur Generaal het militaire commando van zijn post heeft geplaatst onder Darlan. Dit scheen de verklaring te bevestigen, welke werd afgelegd door het vroegere Defensie-hoofd van Vichy. Dakar is de meest belangrijke Franse vlootbasis aan de Westafrikaanse kust en zou volgens berichten van kort geleden worden verdedigd door 50.000 of 60.000 man alsmede door een belangrijk aantal tanks en vliegtuigen en een vloot-flotilje, waartoe het 35.000 ton grote slagschip „Richelieu" behoort.

Darlans verklaring gaf te kennen, dat Dakar, dat twee jaren lang werd beschouwd als een groot gevaar voor het Westelijk Halfrond, viel aan de Geallieerden zonder dat hiermede bloed vergoten werd. De bekendmaking werd gedaan, terwijl de Geallieerden bezig waren een beslissing af te dwingen in Tunis en Libye, de enige overgebleven gebieden in het Afrikaanse werelddeel, die niet onder de kleuren van de Verenigde Landen staan of neutraal zijn (Londen, (AP) 23.11).

PÉTAIN RICHT ZICH TOT AFRIKA.

Een bericht uit Vichy zeide, dat Pétain een beroep heeft gedaan op Frans West Afrika om trouw te blijven aan zijn regime en alle aanvallen te weerstaan. In een radiotoespraak, welke gericht was tot West Afrika merkte Pétain op, dat Frans West Afrika en Somaliland de enige delen van het uitgebreide imperium zijn waar Vichy's gezag nog erkend wordt. [En de Franse gebieden op het Westelijk Halfrond — Red.]. De Maarschalk deed een beroep op de Franse strijdkrachten om „ten koste van alles" weerstand te bieden aan elke agressie (Berlijn, (AP) 23.11).

DE VERLIEZEN VAN DE U.S.A.-STRIJDKRACHTEN BIJ DE INVASIE VAN AFRIKA.

Communiqué No. 247 van het Noordamerikaanse leger luidt als volgt: „Het Departement van Oorlog gaf het volgende rapport uit omtrent de geschatte verliezen van leger en marine als resultaat van de aanvankelijke landingen in de Noordafrikaanse operatie.

Generaal Eisenhower deelt mede, dat het nog niet mogelijk geweest is nauwkeurige bevestiging van deze lijst te verkrijgen:

Noordamerikaans leger: gedood 300, gewond 900, vermist 350.

Noordamerikaanse marine: gedood 10, gewond 150, vermist 150.

Het is waarschijnlijk, dat de meeste vermisten zijn verdronken. De naaste bloedverwanten zullen per telegram in kennis worden gesteld zodra de verlieslijst ontvangen is waarna lijsten zullen worden vrijgegeven voor plaatselijke publicatie.

De grootste verliezen van het leger zijn geleden bij de verovering van Oran en Casablanca. Slechts weinige verliezen werden geleden in de operaties rond Algiers.

Generaal Eisenhower verklaart in zijn laatste rapport, dat de Fransen, die met onze beweging in Tunis samenwerken, op 19 November hevige verliezen geleden hebben" (Washington, (AP) 23.11).

LUCHTALARM IN ALGIERS.

De radio van Marokko zeide, dat Algiers in de nacht viermaal luchtalarm had. Verschillende vliegtuigen van de As werden vernield (Londen, (AP) 24.11).

Curaçao.

OP 1 JANUARI WORDEN GEEN LEERLINGEN AANGENOMEN.

Dit jaar zullen niet, zoals gewoonlijk, op 1 Januari schoolkinderen worden aangenomen. Zijne Excellentie de Gouverneur heeft immers bepaald, dat in 1943 voor de openbare en biezondere scholen voor gewoon lager onderwijs het schooljaar zal aanvangen op 1 Mei. Daarna wordt, van 1944 af 1 September de aanvangsdatum van het schooljaar. Het schooljaar wordt dus twee maal met vier maanden uitgelengd. Tot toelichting dienen het volgende: Deze uitlenging was noodzakelijk om de volgende redenen:

1e. wegens de verplaatsing van de aanvangsdatum der scholen voor M.U.L.O. van 1 Januari naar 1 September. Deze verplaatsing wordt vereist door de oprichting der Algemene Middelbare School, het „Peter Stuyvesant College", dat onmogelijk op 1 Januari kon beginnen, wijl dan elke aansluiting op inrichtingen van hoger onderwijs gemist zou worden. Verschil in de aanvangsdata tussen de scholen voor M.U.L.O. enerzijds en de overige scholen andererzijds geeft moeilijkheden ten aanzien van overgang van leerlingen en overplaatsing van leerkrachten.

2e. door het tekort aan leerkrachten op Curaçao en Aruba,

3e. door het tekort aan schoolruimte op Curaçao,

4e. door het tekort aan schoolbanken op Aruba.

Door de aangifte vier maanden uit te stellen, is er in elk geval gelegenheid om waarschijnlijk de onder 2e en 4e genoemde tekorten aan te vullen. Nog kan worden medegedeeld, dat het Bestuur der Ambachtsschool St. Jozef te Willemstad in 1943 op 1 Januari en op 1 September leerlingen voor deze school zal aannemen, van 1944 af alleen op 1 September.

Ook zullen op 1 Januari 1943 en op 1 September 1943 leerlingen voor de „voorbereidende klasse" dezer school worden toegelaten. Deze klasse is bestemd voor leerlingen, die op de buitenscholen van Curaçao alle zes leerjaren hebben doorlopen.

HET WATER.

Het Leidingwater.

De laatste dagen heeft het leidingwater een zeer onaangename oliereuk. Bij navraag bleek dit in verband te staan met het windstille weer. Het zeewater rond de kusten wordt niet voldoende gespuid, waardoor de zuigbuizen van de waterpompstations dit door olie verontreinigde water tot zich nemen. Dit klemt te meer, daar het water door verschillende omstandigheden meer met olie verontreinigd is dan vroeger.

Uiteraard geschiedt de zuivering volkomen, maar het is niet mogelijk de reuk van de olie weg te krijgen. Nu er de laatste tijd zoveel regen gevallen is, waardoor de putten weder meer water geven en ook waar de wind meer in kracht toeneemt, zal dit ongerief spoedig verdwijnen.

Een ander gunstig resultaat van de ruime regenval is het feit, dat de prijs van het leidingwater weder verlaagd werd. Te beginnen met 1 December wordt de enige tijd geleden ingevoerde verhoging van het meerverbruik weder afgeschaft. Het vastrechttarief blijft hetzelfde, **maar het meerverbruik wordt per kubieke meter weder teruggebracht op ƒ 0.75.** Het was ƒ 1.50.

Het Regenwater.

In de maand November viel de volgende hoeveelheid regen, opgenomen volgens de regenmeter van het St. Thomascollege: **1 Nov.** 8.2 mm., **3 Nov.** 67.9 mm., **4 Nov.** 3.5 mm., **5 Nov.** 7.5 mm., **7 Nov.** 22.5 mm., **11 Nov.** 4.6 mm., **12 Nov.** 2.9 mm., **17 Nov.** 37.0 mm., **18 Nov.** 3.6 mm., **22 Nov.** 2.5 mm., **23 Nov.** 39.9 mm.

In totaal dus tot en met gisteren **200.1 mm.**

Van 6 October tot en met 29 October viel er 197.7 mm. In deze twee maanden viel er dus **397.8 mm. water.** In het gehele jaar 1941 viel er slechts 287.8 mm. Dit was de poverste regenval in 10 jaren. Het meeste water gedurende de laatste 10 jaren viel in 1933 en wel 1210.4 mm.

VERGOEDING AAN LEDEN VAN DE BUITENGEWONE RAAD VAN ADVIES.

Aan het Koninklijk Besluit van 17 Augustus 1942, houdende regeling van vergoeding aan leden van de Buitengewone Raad van Advies ontlenen wij het volgende:

Aan het lidmaatschap van de Raad is generlei honorarium of bezoldiging verbonden.

Leden van de Raad, die, door hun hoofd-bezigheden daartoe gedwongen woonachtig zijn buiten de plaats, waar de Nederlandse Regering haar taak uitoefent, zijn gerechtigd, hun reiskosten, gerekend van de plaats hunner inwoning naar de plaats, waar de Nederlandse Regering haar taak uitoefent, en terug, in rekening te brengen, voor iedere maal, dat zij ter bijwoning van algemene of commissie-vergaderingen van de Raad de reis maken.

Leden van de Raad, die, door hun hoofd-bezigheden daartoe gedwongen woonachtig zijn buiten de plaats, waar de Nederlandse Regering haar taak uitoefent, zijn gerechtigd, voor iedere dag, waarop zij, ter bijwoning van algemene of commissie-vergaderingen van de Raad, ter plaatse verblijven waar de Nederlandse Regering haar taak uitoefent, aan verblijfkosten een bedrag van £ 2.13.— in rekening te brengen, voor zoverre zij niet reeds uit anderen hoofde een verblijfsvergoeding van de Nederlandse Regering ontvangen.

Leden van de Raad, die over zee gevestigd zijn en zich, ter aanvaarding van hun taak als leden van de Raad, naar de plaats, waar de Nederlandse Regering haar taak uitoefent, begeven, zijn gerechtigd, de reis te maken op kosten van de Nederlandse Regering. De reisroute en de verkeersmiddelen, waarin gereisd wordt, zullen in ieder individueel geval nader door den Voorzitter van de Raad van Ministers worden vastgesteld.

De in voornoemde alinea bedoelde leden zullen, indien zij in tropische gebieden gevestigd zijn en zich ter aanvaarding van hun taak als leden van de Raad naar sub-tropische of gematigde gebieden moeten begeven, gerechtigd zijn, aan de Nederlandse Regering en toelage voor uitrustingskosten, welker hoogte door den Voorzitter van de Raad van Ministers zal worden bepaald, in rekening te brengen.

BURGERWACHT CURAÇAO.

De biezondere aandacht van de politieburgerwachters van de eerste lichting wordt gevestigd op een grote brandweeroefening, welke gehouden zal worden op Donderdagmorgen 26 November a.s.

Daartoe moet om 5.30 uur in uniform (gewapend met revolver en gummistok) verzameld worden bij het Hoofdbureau van Politie. Einde dezer oefening omstreeks 7.30 uur.

In verband met bovenstaande oefening vervalt van 12 uur af middernacht in de nacht van Dinsdag 24 op Woensdag 25 November de gewone avond- en nachtdienst.

HET PHILHARMONISCH ORKEST SPEELT.

Hedenavond om 20.30 uur geeft het Curaçaos Philharmonisch Orkest een uitvoering in het Theater Brion. Solisten zijn: Overste W. A. van der Beek; cellist, Mevrouw M. S. van Koten-Lansik, sopraan; de Heer R. A. Kruizinga, tenor en de Heer C. J. Sengers, bas.

GEERTRUIDA GESINA KROEZE.

Naar wij vernemen werd aan Dominee en Mevrouw Kroeze alhier een dochter geschonken, die genaamd werd Geertruida Gesina.

VERENIGINGSNIEUWS.

K.S.C.: Voetbal: DSC — De West 0 — 2.

Zondag, 29 November as. Finale om de Monseigneur-Verriet-Beker tussen Vitesse en Tropiaals. Reeds vorig jaar wist Vitesse beslag op de beker te leggen.

Sint Aloysius Kring: Morgen, 25 November 1942, zal Luitenant Corstens in het Theater Brion spreken over Nederlands Oost Indië. De lezing neemt om 20.— uur een aanvang.

STOEP-MAN VAN DER MOLEN IN HET HOSPITAAL.

Den Stoep-redacteur, Frits J. van der Molen, die momenteel in New York verblijft, is de appendix ontstoken, terzake waarvan hij is geopereerd. De terugkeer van den Stoep-redacteur naar Willemstad is in verband hiermede uitgesteld. Gelukkig vaart de Heer Van der Molen wel.

INSPECTIE VAN HET ONDERWIJS.

Vakexamen voor benoembaarheid tot Assistent der Belastingen (13, 18, 19 en 20 Nov.).

Geëxamineerd: 32 candidaten; afgewezen 16; geslaagd: 16, t.w. de Heren: Gilberto Henrique Adoptie, Hendrik Nicolaas van Beek, Antonio Demetrius Evertsz, Ismael Wilfred Guda, Francisco Edgar Gijsbertha, Guillaume James Hermelijn, Maximo Tiburcio Klooster, Jose Antonio Ruperto Kranwinkel, Enrique Eleuterio La Nooy, Victor Barromeo Manuel, Emile Charles Nagele, Paul Nahar, Pedro Rafael Nicolaas, Otilio Pedro Pelgrim, Sancio Diego Schob, Anton Julien Eugene Sedney.

Buitenland.

SMUTS VERTREKT UIT ENGELAND.

Gemeld wordt, dat de Zuidafrikaanse Premier Jan Christiaan Smuts aan het einde van de afgelopen week per vliegtuig uit Engeland vertrok. Hij werd naar het vliegveld vergezeld door Churchill. De Premier zou reeds in Caïro zijn aangekomen.

Na zijn aankomst in Egypte bezocht Smuts Zuidafrikaanse eenheden in de woestijn en maakte hij per vliegtuig een inspectietocht over de slagvelden van kort geleden zover als Tobruk (Londen, (AP) 23.11).

GENERAAL JAMES B. M. HERTZOG †.

In Kaapstad overleed Zaterdag Generaal James B. M. Hertzog, die vele jaren lang zijn land, Zuid-Afrika, als Minister-President gediend heeft.

James Barry Munnik Hertzog werd op 3 April 1866 te Wellington geboren uit een oud Kaaps geslacht. Hij studeerde aan het Victoria College te Stellenbosch en vervolgens aan de Universiteit van Amsterdam. In 1895 werd hij rechter te Bloemfontein in de Oranje-Vrijstaat. Hij nam als commandant en later als generaal deel aan de Engels-Boerenoorlog (1899—1902). Hij was tegen het sluiten van de vrede. In 1907 werd hij Minister van Onderwijs in de Oranje-Rivier-kolonie en in 1910 werd hij Minister van Justitie in het cabinet Botha voor de Unie van Zuid-Afrika.

Wegens zijn sterk nationalistische gevoelens werd hij in 1912 uit het cabinet gestoten, waarop hij de Nationale Partij stichtte, die van 5 leden in 1912 steeg tot 63 leden in 1924. De Nationale Partij verbond zich in 1924 met de Engelse Arbeiderspartij. Hierdoor werd een meerderheid verkregen en James B. M. Hertzog werd Minister-President. Hij verkreeg van Engeland de erkenning van de souvereine onafhankelijkheid van Zuid-Afrika.

In 1935 bracht hij een samensmelting tot stand met de Zuidafrikaanse partij van Generaal Jan Christiaan Smuts. Hij werd leider van deze Unie.

In 1940 verzette J. B. M. Hertzog zich tegen de oorlogsverklaring aan Duitsland. Generaal J. Ch. Smuts was toen leider der Regering. Een verbitterde parlementaire strijd ontstond, die door Generaal Smuts glansrijk gewonnen werd. De oorlogsverklaring kwam er en Generaal Hertzog ging samenwerken met den beruchten pro-nazie Doctor Malan. Het doel van deze samenwerking was: afscheiding van de Britse Kroon en het stichten van een Republikeinse Regeringsvorm Hertzog.

PRESIDENT ARROYO ARRIVEERT IN WASHINGTON.

President Orroyo del Rio van Ecuador arriveerde om 16.08 uur per vliegtuig te Washington. Hij werd begroet door Roosevelt en leden van het cabinet (Washington, (AP) 23.11).

EX-PRESIDENT SILES OVERLEDEN.

De Boliviaanse Ambassadeur en Ex-President Hernando Siles overleed aan boord van een vliegtuig, terwijl hij vloog van La Paz naar Lima (Vliegveld Limatambo in Peru, (AP) 23.11).

PRESIDENT VAN ECUADOR IN DE VERENIGDE STATEN.

President Carlos Arroyo del Rio van Ecuador, die in een gehuurd vliegtuig naar Washington reist voor een conferentie met President Roosevelt, maakte in de nacht zijn eerste tussenlanding op Noordamerikaans grondgebied te Atlanta. Een officiële begroeting zonder ceremonies vond plaats volgens overeenkomst met den Zuidamerikaansen President. De formele verwelkoming zal plaats vinden bij aankomst van het gezelschap in Washington later op de dag. In een korte radio-toespraak naar Zuid-Amerika maakte Arroyo zijn veilige aankomst bekend uit de stad Mexico.

In Washington, waar hij vier dagen zal vertoeven, zal Arroyo de gast zijn van President Roosevelt. Tevens zal hij ontvangen worden door Staatssecretaris Cordell Hull, Onderstaatssecretaris Sumner Welles en andere vooraanstaanden. Hij zal Detroit en Buffalo bezoeken en in elke plaats een dag vertoeven. In New York zal hij vier dagen lang verblijven. Op Vrijdag wordt de President 49 jaar oud (Atlanta, (AP) 23.11).

KONING CHRISTIAAN HERSTELLENDE.

Van de Duitse radio:

Volgens berichten uit Kopenhagen zal Koning Christiaan X van Denemarken waarschijnlijk de volgende week in staat zijn het hospitaal te verlaten en naar Zijn residentie terug te keren. Men zeide, dat de toestand van den Koning, die enige tijd geleden van het paard gevallen is, dusdanig is vooruitgegaan, dat zijn leven niet langer in gevaar is (Berlijn, (AP) 23.11).

DUITSE AANVALLEN OP TEBESSA.

De radio van Marokko maakte bekend, dat Tebessa aan de Algerijns-Tunische grens verschillende malen luchtalarm had. Een krachtig afweervuur dwong de aanvallers de aftocht te blazen, doch drie personen werden gedood en anderen gewond toen bommen op een huis terecht kwamen. De radio van Algiers zeide, dat men 9 vijandelijke vliegtuigen vernietigd heeft toen Geallieerde gevechtsvliegtuigen een door de As bezet vliegveld in Tunis aanviel (Londen, (AP) 24.11).

VIJANDELIJKE SCHEPEN TOT ZINKEN GEBRACHT.

De Britse Admiraliteit gaf het volgende communiqué uit: „Een vijandelijke torpedojager en een vijandelijke tanker zijn tot zinken gebracht en een vijandelijke torpedojager en een voorraadschip zijn mogelijk tot zinken gebracht door Britse duikboten, welke opereren in de Middellandse Zee. Een duikboot onderschepte een vijandelijke tanker, die onder escorte in Zuidelijke richting voer in de Aegeïsche Zee en slaagde er niettegenstaande zijn ongunstige positie in de aanval uit te voeren" (Londen, (AP) 23.11).

OFFENSIEVE PATROUILLE-VLUCHTEN.

Het Britse Ministerie van Luchtvaart gaf het volgende communiqué uit: „In de afgelopen nacht vielen vliegtuigen van het Gevechtscommando spoorwegen en andere objecten aan tijdens offensieve patrouille-vluchten boven Noord-Frankrijk en België. Geen onzer vliegtuigen wordt vermist" (Londen, (AP) 23.11).

AANKOMST NIEUWE VLOOTSTRIJDKRACHTEN TE GIBRALTAR.

De radio van Vichy deelde mede, dat volgens een bericht uit La Linea 3 vliegdekschepen, 2 slagschepen en 4 kruisers te Gibraltar zijn aangekomen. Ook arriveerden 42 koopvaardijschepen, waarvan 4 beschadigd waren (Londen, (AP) 23.11).

VLIEGTUIG OP VOETBALVELD NEERGESTORT.

Een Noordamerikaanse vlieger dook gisteren met zijn haperend vliegtuig neer op een voetbalveld in een bevolkte wijk van Londen, teneinde niet de rijen van kleine gebouwen te treffen. De vlieger werd gedood (Londen, (AP) 23.11).

Voor de vele blijken van belangstelling ondervonden gedurende de ziekte en na het overlijden van den Heer

Christiaan Winkel

betuigen ondergeteekenden hun hartelijken dank.

Bezoeken van rouwbeklag worden niet afgewacht.

Families WINKEL
GUERRERO
BARTELS DAAL.

4881

AANVALLEN OP HELSINKI.

De Finnen deelden mede, dat vijandelijke vliegtuigen gedurende de laatste nachten van helder maanlicht herhaaldelijke aanvallen hebben gedaan op Helsinki. Bommen van verschillend kaliber werden geworpen (Helsinki, (AP) 23.11).

DUITSE TREIN BIJ CHARLEROI VERNIELD.

Het Belgische nieuwsagentschap deelde mede, dat een Duitse trein geladen met voorraden voor het Oostelijk front vernield werd te Charleroi door een ontploffing welke door saboteurs werd veroorzaakt (Londen, (AP) 23.11).

EEN BEWERING VAN DÉAT.

De radio van Berlijn deelde mede, dat Marcel Déat, leider van de Franse politieke partij welke de samenwerking met de nazies voorstaat, verklaarde: „Frankrijk is in staat van oorlog met Groot Britannië en de Verenigde Staten". Schrijvende, in het nieuwsblad „L'oeuvre", zeide Déat: Frankrijk moet zijn koloniale imperium heroveren en daarom moeten de Franse troepen overal weerstand bieden aan de Angelsaksen. Frankrijk werkt militair samen met de Asmogendheden" (Berlijn, (AP) 23.11).

ITALIAANSE VOORBEREIDINGEN.

Een bericht uit Stockholm aan de „Sunday Dispatch" verklaarde, dat Mussolini zijn „rechterhand" Viduzone, Secretaris Generaal van de fascistische partij, heeft gezonden naar Sicilië om er de defensies te inspecteren „met het oog op de wending die de strijd genomen heeft". Hieraan werd toegevoegd: „Italiaanse troepen worden haastig aangevoerd om de kustdefensies van het eiland te versterken. Luchtafweerkanonnen worden van de fabrieken in Turijn, Milaan en andere industrie-steden gezonden om de verwachte luchtaanvallen van Malta en — in de naaste toekomst — van Tunis af te slaan. Anti-parachutisten oefeningen worden gehouden in het binnenland en een speciale opruiming vindt plaats van mensen met „gevaarlijke gedachten", die onder de druk van een invasie den vijand ten nutte zouden kunnen zijn. Alle kleine vaartuigen worden gerequireerd voor 'noodtoestanden', die waarschijnlijk de mogelijkheid omvatten om Sicilië te ontruimen" (Londen, (AP) 23.11).

DE GESTAPO IN ITALIË.

De radio van Moskou haalde een bericht van Tass aan volgens hetwelk Duitse Gestapo-agenten zijn aangekomen in alle Italiaanse havens aan de Adriatische kust. De Duitsers zijn met koortsachtige haast bezig dit gebied te versterken in het biezonder de streek bij de straat van Otranto, alwaar men ook het verkeer beperkt heeft (Moskou, (AP) 23.11).

4 ITALIAANSE TORPEDO-VLIEGTUIGEN NEERGESCHOTEN.

Het Britse Nieuwsagentschap meldde uit Noord-Afrika, dat 4 Spitfires een formatie van 6 Italiaanse Savoia torpedo-vliegtuigen aanvielen nabij een Algerijnse haven. 4 Ervan werden neergeschoten en de andere werden verdreven voordat zij konden trachten hun torpedo's te lanceren op een Geallieerd convooi (Londen, (AP) 23.11).

Nieuwe Regeling betreffende Franse gebieden op Westelijk Halfrond.

Duitse druk voor Franse oorlogsverklaring aan Geallieerden

Sir Stafford Cripps uit Britse Oorlogscabinet.

Britten nemen Agedabia en Jalo in Libye.

EEN REGELING OMTRENT DE FRANSE GEBIEDEN OF HET WESTELIJK HALFROND.

Cordell Hull, de Noordamerikaanse Staatssecretaris, deelde mede, dat de Verenigde Staten een bevredigende overeenkomst hebben bereikt met Martinique. Als resultaat daarvan is het niet waarschijnlijk, dat er enige noodzaak zal zijn om de Franse Caraïbische gebieden door Noordamerikaanse strijdkrachten te laten bezetten.

Hull zeide op een persconferentie, dat de nieuwe overeenkomst alle Franse bezittingen op het Westelijk Halfrond dekt, met inbegrip van Frans Guyana. Hieraan voegde hij toe, dat het in feite een hernieuwing betrof van de overeenkomst, welke in 1940 werd getroffen met Admiraal Robert, den Fransen Hogen Commissaris te Martinique, met belangrijke aanvullingen en wijzigingen.

Hull maakte duidelijk, dat de overeenkomst met Admiraal Robert werd bereikt als uiteindelijke Franse gezagsdrager in het Caraïbische gebied, geheel onafhankelijk van de Vichy-Regering in Frankrijk. Hij zeide, dat de overeenkomst er niet in voorzag, dat de Franse bezittingen enige verklaring tekenden omtrent lidmaatschap van de Verenigde Landen. Dit zeide hij toen hem op de persconferentie vragen gesteld werden over de berichten uit Londen, volgens welke Frans West Indië zich bij de Verenigde Landen zou hebben gevoegd. Hij zeide, dat de onderhandelingen, welke leidden tot de overeenkomst, slechts van toepassing waren op de Caraïbische situatie.

Hull zeide thans niet de biezonderheden van de overeenkomst te kunnen onthullen behalve te zeggen, dat zij twee problemen dekten van de Noord-Noordamerikaanse veiligheid in de Caraïbische Zee en de economische veiligheid van de mensen in de Franse bezittingen zelf.

In antwoord op vragen legde Hull er de nadruk op, dat de onderhandelingen tot het bereiken van de overeenkomst werden gevoerd door Samuel Reber van het Staten Departement en Admiraal Hoover van de Noordamerikaanse Marine. Admiraal Robert trad op als de uiteindelijke Franse autoriteit.

Toen gevraagd werd of Robert zich nog in verbinding had gesteld met Vichy antwoordde Hull dit niet te kunnen zeggen. Hij voegde hieraan echter toe, dat de Noordamerikaanse Regering het herhaaldelijk aan Robert duidelijk maakte, dat men niets te doen wenste te hebben met Vichy (Washington, (AP) 23.11).

CRIPPS TREKT ZICH UIT HET OORLOGSCABINET TERUG.

Sir Stafford Cripps, die enige maanden geleden als de tweede man in de Britse Regering werd beschouwd, heeft zich uit het oorlogscabinet teruggetrokken om Minister te worden van de vliegtuig-productie. Britse politieke waarnemers zeiden, dat er gedurende enige tijd berichten waren, dat Cripps met zijn mede-cabinetsleden van mening verschilde ten aanzien van de vraagstukken, betreffende de na-oorlogse sociale en economische hervormingen. Men verklaarde ook, dat hij in zijn hoedanigheid als leider van het Britse Lagerhuis bij enige leden ongelukkig en niet populair was.

Bij zijn verzoek aan Sir Stafford Cripps om het Ministerie van Vliegtuig-productie over te nemen, zeide Churchill evenwel, dat dit voorstel „slechts moet worden opgevat als een tegemoet koming aan de meest ernstige oorlogsbehoeften."

Daar Sir Stafford Cripps Lord Geheimzegelbewaarder, de leider van het Lagerhuis en lid van het Oorlogscabinet was, heeft deze verandering vele verwisselingen van ambten en waarnemingen veroorzaakt (Londen, (AP) 23.11).

DE BERICHTEN UIT CAIRO.

Clark Lee Kern seint uit Cairo:

Het 8e Britse leger brak door de verdediging van de As-achterhoede bij Agedabia en rukt thans op binnen een afstand van ongeveer 110 kilometer van de doorgang bij El Agheila, tussen de zee en de binnenlandse zoutmoerassen, waar de vijand nogmaals zou kunnen pogen stand te houden. De Britten bleven in contact met de terugtrekkende Duitse en Italiaanse strijdkrachten. „Onze troepen bestreden den vijand op succesrijke wijze en maakten voortgang in de omgeving van Agedabia", aldus het Britse communiqué. „De vijandelijke troepen, die zich ten Zuiden van dat dorp bevonden, waren gedwongen zich terug te trekken."

Naar gelang de Britten dichter El Agheila naderen, verwacht men, dat de volgende twee of drie dagen zullen uitwijzen, of de overblijfselen van Rommels heirscharen voldoende kracht en tijd gehad hebben in hun poging stand te houden aan het smalle front, dan wel verder zullen vluchten langs de kustweg in de richting van Tripoli.

Door de slechte weersgesteldheid is de luchtactiviteit boven Libye beperkt, doch formaties van gevechtsvliegtuigen, die waarschijnlijk hun bases op Malta hebben, gaan voort met de aanvallen op de voorraad-routes van de As en op de vliegvelden op Sicilië. Zaterdag hebben de Geallieerde bommenwerpers andermaal de door de As bezette marine-basis van Bizerte aangevallen en vele voltreffers geplaatst op vliegtuig-loodsen en andere gebouwen. De bommenwerpers, die deze aanval uitvoerden, werden gesteund door het Geallieerde grond-offensief. In diezelfde nacht hebben twee-motorige gevechtsvliegtuigen het Trapani-vliegveld op Sicilië aangevallen en vele vijandelijke vliegtuigen, die op de grond stonden opgesteld met machinegeweervuur beschoten. Gisteren werden nog twee vliegvelden op Sicilië met goed gevolg aangevallen (Cairo, (AP) 23.11).

OORLOGSCOMMUNIQUÉ VAN CAIRO.

Het gezamenlijke oorlogscommuniqué van het Midden-Oosten luidt als volgt:

„Onze strijdkrachten traden Agedabia gisteren binnen en onderhielden het contact met den vijand die zich verder terugtrekt in de richting van El Agheila. De vijand ontruimde Jalo dat door onze troepen bezet is. De luchtactiviteit boven Cyrenaica had gisteren op geringe schaal plaats. In de nacht van 22 op 23 November vielen onze torpedo-vliegtuigen met succes een vijandelijk koopvaardijschip aan ten Zuid-Oosten van Sardinië.

Bizerte werd dezelfde nacht gebombardeerd. Verspreid staande vliegtuigen te Palermo op Sicilië werden ook met succes beschoten. Gisteren werden op zijn minst 3 grote vijandelijke vliegtuigen neergeschoten door onze gevechtsvliegtuigen nabij de Oostkust van Tunis. Een schoener werd tevens met kanonvuur aangevallen. Van de bovengenoemde operaties keerden 2 onzer vliegtuigen niet terug" (Cairo, (AP) 24.11).

VAN DE AANVAL OP HAIPHONG.

Reilly O'Sullivan seint uit China:

Noordamerikaanse bommenwerpers en gevechtsvliegtuigen vloegen gisteren toe naar het haven- en kaden-gebied van Haiphong in het door de Japanners bezette Indo China en brachten langs de kust een groot Japans schip van 12.000 of 15.000 ton tot zinken, dat waarschijnlijk een troepentransportschip was, doch ook een vliegdekschip kon zijn. Ik zag de bommen omlaag gaan naar het grote grijze schip, dat verrast werd terwijl het voor anker lag dicht bij een eiland op 13 kilometer van de kust in de golf van Tongking. Een 500-ponder viel klaarblijkelijk door een luik en het schip blies op. De ontploffing sloeg naar buiten aan de rechterzijde van de achtersteven en andere voltreffers kwamen rechtstreeks neer op de dekken.

Andere „bijna-treffers" zonden grote geysers langs het schip omhoog en toen wij vertrokken stond het in brand en zonk het snel. Het gevechts-escorte dook omlaag met ratelende machinegeweren en voerde zelfs enkele duikbombardementen uit. Twee andere schepen, een van 6000 tot 8000 ton en een ander van ongeveer 1500 ton, werden ook ernstig beschadigd in de aanval. De 14 ton aan bommen en 6000 ronden ammunitie, welke in de aanval gebruikt werden, richtten een grote verwoesting aan in het kaden-gebied van Haiphong. (Met de Noordamerikaanse luchtstrijdkrachten in China, (AP) 23.11).

COMMUNIQUÉ VAN DE NOORDAMERIKAANSE MARINE.

Communiqué No. 199 van de Noordamerikaanse Marine luidt als volgt:

„Stille Zuidzee (alle data zijn Oosterlengte):

Op 22 November werd de opmars van de Noordamerikaanse strijdkrachten aan de Westflank van haar posities op Guadalcanal langzaam voortgezet tegen een koppige vijandelijke weerstand. Geen andere grondactiviteit wordt op het eiland gerapporteerd. Noordamerikaanse vliegtuigen van het vliegveld op Guadalcanal deden voortdurend aanvallen op de vijandelijke stellingen ten Westen van de rivier Matanikau". Geen biezonderheden werden gegeven omtrent de omvang van de Noordamerikaanse opmars. De Mariniers bevonden zich echter reeds op meer dan 8 kilometer ten Westen van het vliegveld Henderson (Washington, (AP) 23.11).

MANDALAY DOOR NOORDAMERIKANEN AANGEVALLEN.

Het communiqué van het Noordamerikaanse Hoofdkwartier in New Delhi luidt: „Bij een daglichtaanval heeft men enige objecten, die tijdens de op Vrijdag uitgevoerde aanval aan vernieling ontsnapten, beschadigd of vernield. De bemanningen meldden, dat de activiteiten aan de spoorwegen erg verminderd zijn, als gevolg van de vroegere aanval. Een voltreffer werd waargenomen op een grote herstellingsplaats van spoorwegen. Verschillende tonnen aan bommen ontploften tussen de rails en de vrachtwagons. Er vond geen onderschepping van onze vliegtuigen plaats, en het afweervuur was zwak en niet doeltreffend. Al onze vliegtuigen en personeel keerden ongedeerd naar hun basis terug." (New Delki, (AP) 24.1).

GEALLIEERDE OPMARS IN NOORD AFRIKA VERTRAAGD.

Berichten van het Geallieerde Hoofdkwartier in Noord-Afrika wijzen op een hevige en kostbare luchtstrijd om de beheersing van Tunis. Het schijnt, dat de As bezig is luchtwegen aan te leggen over de Middellandse Zee, terwijl de Noordamerikaanse en Britse strijdkrachten zich langzaam voorbereiden voor de algehele opmars op Tunis en Bizerte. De zegsman van het Geallieerde Hoofdkwartier, die nadruk legde op het bijeen brengen van grote Duitse luchtvloten en de voortdurende aankomst van versterkingen in Tunis, zeide, dat de strijd „heviger zal zijn en langer dan men misschien verwacht". Het algemene beeld in Noord-Afrika werd belangrijk verbeterd door de bekendmaking, dat de Franse strijdkrachten te Dakar samengaan met Admiraal Jean F. Darlan. Van de andere kant is de taak om de As-strijdkrachten in Tunis in de zee te drijven ook met het uur belangrijk groter geworden. Volgens de berichten van het Geallieerde Hoofdkwartier is de Geallieerde opmars in de richting van de kern van de Duitse weerstand in Tunis — Bizerte en het Noordwestelijke gedeelte van Tunis — vertraagd door de luchtstrijdkrachten van de As, ofschoon de Britse Spitfires en andere Geallieerde gevechtsvliegtuigen thans in actie zijn en opmerkelijke successen hebben geboekt.

De Duitse bommenwerpers, die opereren vanuit de Italiaanse bases op Sardinië en Sicilië kunnen in weinig meer dan een uur naar Tunis overvliegen. Ook de luchtbases van de As in Tunis zijn krachtig versterkt door gevechtsvliegtuigen en bommenwerpers, waarvan sommige van het Russische front zijn overgevlogen. De handeling van de Franse leiders om met Darlan samen te gaan wordt door het Geallieerde Hoofdkwartier in Noord-Afrika beschouwd als een „zuiver Franse aangelegenheid", ofschoon men toegeeft dat de verkrijging van de uitstekende marine-haven door Darlan van groot voordeel is voor de Geallieerden. (Londen, (AP) 24.11).

EEN GROTE STRATEGISCHE OVERWINNING.

De „New York Times" schrijft omtrent Dakar:

„Wanneer er nog een bewijs nodig ware voor de wijsheid van onze politiek ten opzichte van Noord-Afrika, dan wordt dit nu wel door Dakar gegeven. Daar Darlan nu samenwerkt met de Geallieerden, betekent dit op zijn minst, dat Dakar een welwillende neutraliteit in acht zal nemen in de strijd om Noord-Afrika. Het kan bovendien betekenen, dat een gedeelte van, of de gehele grote luchtmacht van 500 vliegtuigen, die zich te Dakar bevinden aan onze zijde in de strijd om Tunis zal worden geworpen. In ieder geval is Dakar opgehouden een potentiële basis voor de As te zijn voor een aanval op de Nieuwe Wereld. Deze overwinning, die van de grootste strategische betekenis voor de Geallieerden is, is behaald zonder het afvuren van een enkel schot (New York G.P.D. 24.11).

AANVAL OP EEN FRANSE KUSTSTAD.

De radio van Berlijn deelde mede, dat 30 viermotorige Britse bommenwerpers een kuststad in West-Frankrijk tegen het middaguur aanvielen. Men beweerde, dat 5 der aanvallende bommenwerpers in zee werden neergeschoten (Londen, (AP) 23.11).

8 RAF-VLIEGTUIGEN NEERGESCHOTEN IN AANVAL OP DUITSLAND.

Het DNB deelde mede, dat 8 vliegtuigen van de Royal Airforce werden vernield bij de nachtelijke Britse aanval op het Zuiden van Duitsland. Hieraan werd toegevoegd, dat brandbommen in een stad lichte schade veroorzaakten (Berlijn, (AP) 23.11).

ALLERLAATSTE NIEUWS

— **Londen:** De radio van Marokko deelde mede, dat de gevechten in Libye voortgang hebben op 50 kilometer ten Westen van El Agheila.

— **Londen:** De radio van Marokko zeide, dat het Geallieerde communiqué „geen belangrijke gevechten" rapporteerde. Enkele schermutselingen vonden plaats waarbij de Geallieerde eenheden gevangenen namen. Zo werden in één gevecht 40 gevangenen genomen. Verder zegt het communiqué: „De concentratie van onze troepen heeft volgens het plan plaats. De Geallieerde luchtactiviteit is zeer intensief. Tripoli werd heftig gebombardeerd."

— **New Delhi:** Het gezamenlijke oorlogscommuniqué deelt mede, dat in de afgelopen nacht een formatie Wellington-bommenwerpers van de Royal Airforce het vijandelijke vliegveld te Meiktila in Birma heeft aangevallen. Het weer was helder en goede resultaten werden waargenomen. Behalve de startbanen te bombarderen werden grote branden veroorzaakt op andere delen van het vliegveld. De rook steeg op tot een hoogte van 2000 meter. De branden konden nog worden gezien toen de bommenwerpers reeds meer dan 160 kilometer ver waren. Geen enkel vliegtuig wordt vermist.

— **Londen:** Nieuwe druk op Laval om oorlog te verklaren aan de As wordt gemeld door de Duitse radio. Déat, die hiervan een voorstander is, zou thans worden gesteund door Benoist Méchin, die een bijeenkomst van de Franse Volkspartij in Parijs bijeenriep voor „een ogenblikkelijke oorlogsverklaring aan Groot Britannië en de Verenigde Staten en het gebruik van de Franse vloot om Afrika te heroveren. Duitsland heeft der Franse Regering samenwerking aangeboden en wij wachten nog steeds op de Franse Regering om een antwoord te geven."

— **Cairo:** De AP-correspondent Don Whitehead, die Benghazi binnentrad met vooruitgeschoven eenheden van het Britse leger deelde mede, dat de stad grotendeels intact is en een heel ander beeld vertoond dan Tobruk, dat geheel verlaten is door de bevolking. Rook stijgt nog op van een stukgeslagen olietanker in de haven en voorts ligt er een gezonken torpedojager, die er niet was toen de Britten de stad het laatst ontruimden.

— **Berlijn:** Het Duitse Hoofdcommando zeide, dat de Russische strijdkrachten ten Zuiden van Stalingrad en in de grote bocht van de rivier Don aanvallen met verontachtzaming van verliezen en dat zij de Duitse defensielinies hebben doorbroken.

Hieraan voegde het Hoofdcommando toe, dat „tegenmaatregelen voortgang hebben".

De Financiële Achtergrond van de Oorlog.

GEEN VREES VOOR INFLATIE.

DE BETEKENIS VAN „GOUDEN STANDAARD"

Zal verbinding Geld- Edel Metaal na de Oorlog blijven bestaan?

De aaneenkoppeling van alle Muntsoorten als Europees toekomstbeeld.

Welke Financiële Maatregelen tegen overwonnen landen?

GELD- EN BANKWEZEN.

EEN ECONOMISCH RAPPORT OVER NEDERLAND

door

PROF. DR. J. A. VERAART.

I.

Geld- en bankwezen zijn ten nauwste verbonden met de oorlogvoering. In het volgende rapport van Prof. Dr. J. A. Veraart, hoogleraar aan de Technische Hogeschool te Delft doch thans in Nederlandse regeringsdienst te Londen, wordt van dit probleem een uiteenzetting gegeven. In de regel zijn de regionen van de hogere financiële politiek voor den gewonen sterveling onbegrijpelijk. Daar Professor Veraart erin geslaagd is zijn belangrijke rapport in duidelijke en voor ieder bevattelijke taal te schrijven, geven wij hiervan een vertaling.

De studie van geld- en bankwezen heeft in de laatste vijftig jaren in Nederland niet het hoge peil kunnen behouden, dat zij tegen het einde der negentiger jaren bezat. Het uitstekend Leerboek der Financiën van **Cort van der Linden**, maar vooral het voorname wetenschappelijke werk van **Pierson** — zowel in zijn vermaard Leerboek der Staatshuishoudkunde als in zijn verspreide opstellen —, dat hem — men denke aan de vertaling in het Engels en het gebruik daarvan aan buitenlandse universiteiten — een wereldnaam schonk, is in de latere jaren door geen enkele publicatie geëvenaard.

Een gedeeltelijke verklaring wordt gevonden in het feit, dat het geldprobleem — om mij daartoe thans te beperken — in de tijd van die geschriften van veel eenvoudiger constructie was dan in de tijd van Wereldoorlog I en in de jaren daarna. Men bedenke, dat Groot Britannië met zijn gouden standaard nagenoeg het gehele wereld-geldwezen in het midden der 19e eeuw af beheerste. De belangrijkste landen voor het wereldverkeer volgden practisch het geldwezen van Groot Britannië. Nu en dan kwam er enig, tamelijk zwak en hulpeloos verzet als b.v. van de zijde der verdrukte zilverproducenten — een verzet, dat in historisch-financieel niet onaardige polemieken ook in Nederland zijn uitdrukking vond. Maar voor de grote gang van zaken had dit zeer weinig te betekenen. Het zogenaamd „automatisch" systeem van de gouden standaard overheerste geheel. En het kwam er dus maar op aan, op zo duidelijk mogelijke wijze uiteen te zetten en te verklaren — wat aan een meester als **Pierson** ten zeerste was toevertrouwd. De internationaal zo rustige en veilige wereldsituatie, zeker voor zover alle financieel-economisch belangrijke landen daarbij waren betrokken, droeg er ten zeerste toe bij, dat het systeem van de gouden standaard langzamerhand onbeperkt heerste en men geleidelijk algemeen de indruk kreeg, dat dit voor altijd in een wereld van algemene vrede fundament van het geldstelsel zou zijn.

De Wereldoorlog 1914—1918 bracht ook hier de geweldige schok. De verstoring van de normale economische betrekkingen tussen de grote landen — Groot Britannië en Duitsland vooral — en evenzeer de enorme schuldenlasten, internationaal drukkende op verschillende landen — men denke aan de relaties onder dit opzicht tussen Groot Britannië en de Verenigde Staten — deden, met andere factoren, de gouden standaard wankelen en weldra het geloof in een mogelijk ongerept herstel bezwijken.

Intussen was reeds enige tijd ook in Nederland de wetenschappelijke strijd ontbrand, of de verbinding geld en edel metaal — in het biezonder dan goud — wel noodzakelijk was.

Men denke aan de polemieken **C. A. Verrijn Stuart** en **Vissering**, aan de publicaties van **Van Gijn**. Tijdens het practisch functionneren van de gouden standaard genoten dergelijke uitingen maar zeer geringe aandacht, werden zij vrijwel uitsluitend als een academisch spel beschouwd. Maar toen de economische internationale verhoudingen, vooral door de economisch zo oerdomme vrede van Versailles, steeds stormachtig bleven, kwam het vraagstuk: geld — edel metaal — vooral door de grote verschuivingen der goudvoorraden — in het brandpunt der wetenschappelijke en staatkundige belangstelling.

Bovenal echter de economische wereldcrisis, die aan het eind der twintiger jaren optrad en die in het begin der dertiger jaren een ware economische lawine werd, bracht het geld- en het edel metaal probleem in het midden der algemene aandacht.

De Londense conferentie van 1934 deed vruchteloze pogingen, nadat in 1931 Groot Britannië de wereld weer had opgeschrikt door het opschorten van de gouden standaard, waartoe het in 1925 was teruggekeerd. Hierbij moet echter noodzakelijk aanstonds worden opgemerkt, dat deze gouden standaard een geheel andere was dan die, welke in volle glorie het belangrijkste deel van de 19e eeuw had beheerst.

Het aandeel nu, dat Nederland in de wetenschappelijke behandeling van het geldvraagstuk in de dertiger jaren heeft genomen, is bedroevend klein geweest. De uitingen van **Colijn** en **Trip**, die ons in Londen vertegenwoordigden, staatkundig in het parlement de een, in de Verslagen van de Nederlandse Bank de ander, verraden weinig begrepen wat eigenlijk wezenlijk plaats vond. Leiding voor ons eigen geldwezen — men herinnere zich de devaluatie-strijd! — een bijdrage voor een solied nieuw internationaal geldwezen, konden zij zeker niet geven. In de „wetenschappelijke" en „staatkundige" verwarring over het geldwezen in het Nederland van die dagen, greep een niet-specialist in financiën mijn Delftse collega **Goudriaan** naar de pen. Op de hem eigen impulsieve en suggestieve wijze, in allerlei redevoeringen en geschriften, maar vooral in zijn brochure „How to stop deflation?", kwam hij te voorschijn met een geheel nieuwe geldleer en geldpractijk: geld gedekt door de zogenaamde „goederenpakketten". In een onbeschrijfelijk Babylon openbaarden zich de discussies van de Vereniging voor Staathuishoudkunde, waarin met name **Goudriaans** denkbeelden aan de orde kwamen.

Voor dit Babylon bestaat zeker verontschuldiging, als men bedenkt, hoe onzeker geluid zelfs de internationale grootmeesters op financieel-wetenschappelijk gebied, **Cassel** en **Keynes** in deze jaren lieten horen.

De geduchte Wereldoorlog van thans geeft in ieder geval dit voordeel, dat het grote vraagstuk in een straks economisch uitgeputte wereld een veel betere kans van welslagen aan weldoordachte voorstellen biedt.

Het nu reeds overal zich manifesterend samenwerken van zes-en-twintig Staten, waarbij de neutralen van thans zich gemakkelijk zullen aansluiten — en waarbij de drie overwonnenen van aanstonds zich zullen moeten aansluiten — dit houdt een goede belofte voor de naaste toekomst in.

In het wereldcentrum Londen zijn thans velen, gedwongen, bijeen. Zij kunnen de tijd, die hun rest, in officiële en officieuze instanties gebruiken om op het gebied van geld- en bankwezen tot bruikbare internationale, en in verband daarmede nationale, regeling te komen.

Geld- en edel metaal in het verleden.

Het is volkomen begrijpelijk, dat van de tijd af, dat de behoefte aan een ruilmiddel zich liet gelden men dit ruilmiddel gezocht heeft in een **algemeen begeerd en duurzaam goed.** In elke samenleving, waarin het onzeker en onveilig is, en waarin men het stadium van de primitieve ruil: goed en dienst tegen goed en dienst, voorbij is, wil men zijn goed en dienst alleen afgeven tegen een ruilmiddel, indien dat ruilmiddel zelf ten slotte een goed is, waarmede men „de volgende dag" weer tot andere ruil kan komen. Dat goud en zilver bij uitstek de ruilmiddelen zijn geworden, om welke bekende uitstekende eigenschappen van die metalen, behoeft in dit Rapport dat geen elementair leerboek bedoelt te zijn, niet te worden uiteengezet.

Indien dan ook — het classieke voorbeeld geven de Noorditaliaanse renaissancesteden, maar stellig hebben grote stukken van de Oudheid het volop gekend — zich met allerlei vernuftige operaties **crediet** gaat openbaren, komt het toch altijd weer er op neer, dat eindelijk iemand — een gerenommeerde bank b.v. — het papier tegen het ten slotte begeerde goud en zilver zal inruilen.

Terloops worde er aan **herinnerd**, dat, in deze tijden van Neo-Mercantilisme, de oude mercantilistische staten: Frankrijk van Colbert en Engeland van Koningin Elisabeth, eer-herstel hebben gevonden tegen de verguizing, waarmee de School van Ricardo hen overlaadde. Het oud-mercantilisme, waarin al volop crediet-operaties golden en waarin wisselbanken bloeiden, toonde een grote liefde voor het verzamelen van goud en zilver: door roof (Zilvervloten!), door heffing, door actieve handelsbalans. In die zeer onveilige 16e en 17e eeuwse wereld wisten de koningen en staatslieden, wat het waard was, over met goud en zilver gevulde schatkisten te beschikken, al was het maar in eerste instantie om de legers en vloten te kunnen kopen en uitrusten en onderhouden, tot het verkrijgen en handhaven van staatkundige en dientengevolge economische overmacht. Het wordt nu algemeen toegegeven, dat **Colbert** in een wereld met grote armoede een economisch zeer welvarend Frankrijk zou hebben geconstrueerd met zijn financiële en economische politiek, ware het niet dat zinneloze oorlogen van Lodewijk XIV en de afschuwelijke verspilling van Versailles en wat daar aan vast zat een spaak in het wiel hadden gestoken.

Napoleon I was van het meest conservatief, ja eigenlijk zeer bekrompen mercantilisme; vervuld van de meest overdreven eerbied voor het edel metaal, vooral dan het goud. Veel wordt verklaard door de permanente oorlogstoestand, waarin hij leefde, waarin bovendien — heel anders dan in onze moderne oorlogstijd — een heilige eerbied voor het eigendomsrecht van de eigen burgers gold.

Alles moest aanstonds worden betaald en boeren en burgers namen niet anders aan als geld dan edel metaal: gouden Napoleons. De Keizer geloofde niet aan crediet, noemde dit nadrukkelijk: manger le futur. Hij maakte geen nationale schuld, zelfs niet in de ergste oorlogsjaren. Vervuld van het grootste wantrouwen voor de handel — in tegenstelling met zijn liefde voor landbouw en industrie — koesterde hij bepaald haat en afkeer tegen de geldhandel, geconcentreerd bij enkele grote geldkapitalisten. Beroemd is zijn conflict met den beruchten Ouvrard en met den Nederlander Vandenbergh aanstonds na Austerlitz.

De financiële crisis, die zich toen openbaarde — en die zeer stellig door deze geldslieden, waarschijnlijk in samenwerking met de City of London, was veroorzaakt, maakte den Keizer razend. En toen het hem gelukte, met de meest drastische middelen tegen de sjacheraars, het evenwicht weer te herstellen, was hij meer dan ooit overtuigd, dat zijn financieel inzicht juist was: niet lenen, alle betalingen contant, budget altijd in evenwicht, in ruil steeds de gelijke waarde in goud geven. Hierbij hielp hem natuurlijk geweldig de bijna volkomen **statische** „Wirtschaft" van de keizertijd: statische bevolking, statische handelsbetrekkingen, statische industrie en landbouw, statische goudhoeveelheid.

De periode van de gouden standaard.

Na de Napoleontische tijd komt — het is voldoende bekend — het economisch overwicht opnieuw bij Engeland te liggen. Maar nu steeds meer bij een Engeland, dat niet naar verstoring van de rust — in Europa wel verstaan! — streefde, integendeel van handel en industrie en verkeer geheel zijn werk maakte en dat alles deed steunen op een perfect geldstelsel: dat van de gouden standaard.

Onder de „British Coinage Act" van 1870 mocht iedereen „gold bullion" [d.i. ongemunt goud] naar de Munt brengen om het te krijgen „assayed, coined and delivered out ... without any charge for such assaying or coinage, or for waste in coinage". Het zogenaamde „representative paper money" — met name dus de bankbiljetten — was altijd inwisselbaar tegen het er op vermelde bedrag in goud. Er heerste met andere woorden in Engeland de „gold specie or full gold standard" „under which the paper money of the country is immediately convertible into gold, gold coins are freely circulated, and bullion is bought and sold in open market without any restrictions".

De economisch belangrijkste andere landen volgden dit na — kleinere varianten worden hier thans verwaarloosd. Zeker is, dat Londen een halve eeuw en langer het centrum van het geldwezen bleef, dat een wissel op Londen, of een wissel met de handtekening van een Engelse Bank het summum van soliditeit vertegenwoordigde. Frankrijk of Rusland mochten onrust en oorlogsgevaar ten slotte nog te zien geven. Groot Britannië was de burcht van nationale en internationale veiligheid voor elke geldtransactie.

Vóór hier nu wordt aangegeven, hoe dat zo geheel veranderde, worde er op gewezen, dat het in de zo rustige internationale economische wereld van omstreeks 1870 tot omstreeks 1910 op zich zelf verwondering kon wekken, dat zo hartstochtelijk aan het **goud, als geld in laatste instantie** werd vastgehouden. En het is dan ook volstrekt niet vreemd, dat bij de beoefenaars der Economie als wetenschap en in het biezonder bij de specialisten van het geldwezen gedachten en plannen kwamen over een **geldwezen los van het edel metaal.**

Op vier bezwaren, in de toenmalige economische wereld geldende, worde dan in het kort de aandacht gevestigd.

1) Het geheimzinnig, diep in de volksziel geworteld vertrouwen in edel metaal, de diep levende gehechtheid aan goud.

„Am Golde hangt, nach Golde drangt doch Alles,
„ach wir Armen!" (Goethe, Faust).

Men is bang voor onrust bij de bevolking en dientengevolge prijsstoornissen, als men het geld los maakt van het goud.

2) Vrees voor verstoring van de wereldvrede, ook in deze schijnbaar zo rustige tijden. Rusland en Turkije, Rusland en Japan, een reeds lang bestaand en ten slotte groeiend wantrouwen Engeland—Duitsland. Komt er oorlog, dan zal men, zo meent men, edele metalen in het internationaal, mogelijk ook in het nationaal verkeer weer altijd nodig hebben; voor papier zal dan nationaal en zeker internationaal publiek schichtig zijn.

3) De invloed van de goudproducenten op de regeringen, vooral op de Engelse regering. Zal het goud van „basis voor het geld" veranderd worden in een goed als tin of rubber, dan vrezen deze producenten — en terecht — een aanzienlijke daling van de goudprijs. Wie zich de voor Engeland historisch zo smadelijke Boerenoorlog herinnert, begrijpt, hoe groot die invloed is. Evenzeer hij, die weet, hoe zilver-belanghebbenden telkens, maar tevergeefs, getracht hebben, de verloren invloed te herwinnen.

4) **De zogenaamde waarde-vastheid van het goud.** Men wil geen afstand doen van het goud, omdat men gelooft — en lange tijd schijnt het althans — dat het goud een betrekkelijk waardevast goed is. In het onzeker en fl… tuerend wereld-handelsverkeer … men voor de waarde (prijs) van al… dere goederen dan een houvast in … goud als een tamelijk objectieve ma… staf.

Men herinnere zich in dit verband … vele geschriften van **Cassel**, ook vo… de Volkenbond in Genève, zijn fame… ze noodzakelijke stijging van de go… voorraad der wereld jaarlijks met 3… om deze taak van objectieve waard… meter te blijven vervullen (in verb… met de jaarlijkse toeneming van h… wereld-volume van diensten en goed… ren), zijn uiteenzettingen over h… „achterblijven" van de goudproducti… ten slotte zijn „crisistheorie", gegrond… vest op dat achterblijven van de goud… productie.